

Timor i el Sàhara: 40 anys

OPINIÓ

ENGUANY ES COMMEMORA
EL 40È ANIVERSARI DE LA INVASIÓ
DEL SÀHARA OCCIDENTAL PER PART
DEL MARROC I DE TIMOR ORIENTAL
PER PART D'INDONÈSIA.
FA QUATRE DÈCADES SE'N VA FER
UNA LECTURA ERRÒNIA

FERRAN
SÁEZ MATEU

Tret d'algunes excepcions, hom suposà que aquelles violacions del dret internacional formaven part del procés imparabile de descolonització i per tant eren més o menys “legítimes” o, si més no, vagament justificables. Cal recordar que des de la perspectiva del pensament únic d'aquell moment, el marxisme, *qualsevol* iniciativa del Tercer Món contra les antigues potències colonials era, per definició, bona i desitjable. A més a més, la política de blocs encara existia i complicava enormement una solució raonable i equitativa d'aquells i altres conflictes semblants: moure una simple peça, fins i tot en un nivell merament diplomàtic, implicava encetar tota una llarga i caríssima partida USA/URSS. Tinguem present que els protagonistes passius de les annexions eren *vassalls* fidelíssims dels americans, especialment l'Espanya dels darrers dies de Franco. A més a més, tant Indonèsia com el Marroc tenien i tenen lligams econòmics, polítics i fins i tot militars molt forts amb Occident, i sobretot amb els Estats Units, i aquells lligams condicionaven –i condicionen encara– les desconcertants valoracions diplomàtiques de certs actes suposadament *interns*(?). En aquest sentit, el sol fet de pensar que els EUA poden arribar a ser neutrals en un possible referèndum del Sàhara, per exemple, resulta quimèric: perjudicar un aliat tan complaent –i tan necessari en l'actual context del món àrab– no té sentit. En segon lloc, tant Timor com el Sàhara havien assumit explícitament una herència colonial que, pels motius que siguin, no els resultava del tot incòmoda (o, almenys, semblava preferible a la dels nous amos): l'espanyol encara ressona, com a segona llengua, pels campaments del Tinduf, i el portuguès

encara es parla a Dili que, a més, és majoritàriament catòlic i no pas musulmà. De fet, la identitat de Timor com a poble es basa justament en la seva condició d'ex-colònia portuguesa. Parlar d'un conflicte ètnic o d'una reivindicació nacionalista resultaria, doncs, abusi i improcedent: no ens trobem en l'àmbit nítid d'un context colonial o postcolonial, sinó en el si d'una situació molt més complexa. En tercer lloc, tant el Sàhara com Timor Oriental van estar repoblats artificialment amb un percentatge significatiu de població no autòctona que tenia una clara funció de barrera demogràfica i, si les coses anaven mal encara des, de força paramilitar. En quart lloc, cal recordar un dels principis bàsics de la lògica mediàtica: si no hi ha imatges colpidores, no hi ha notícia, i si no hi ha notícia no hi ha *realitat*. A diferència d'altres conflictes que han commocionat durant dècades l'opinió pública occidental (palestins *versus* israelians, posem per cas) la situació de Timor i

del Sàhara no ha despertat mai gaire interès. De fet –siguem honrats– Timor va viure fins a la seva independència l'any 2002 en el context de la pura *ir-realitat*. Només les imatges cinematogràficament *homologables* de cadàvers sanguinolents i de nens plorant de fa 15 anys el van fer *real*, és a dir, present en els telenotícies. En cinquè lloc, i finalment, cal tenir present la simetria en el desenllaç de tots dos conflictes: un referèndum *sota pressió* tutelat per l'ONU després d'un quart de segle de passivitat diplomàtica encoberta, de vergonyós *laissez faire*. Un referèndum d'aquestes característiques és qualsevol cosa menys un referèndum: constitueix, essencialment, una prova de força. A més, no es mira cap al futur, sinó cap al passat: el referent real són fets remots, una enorme col·lecció de greuges que no poden ser esborrats de cop i volta. A Timor se'n van sortir fa 13 anys; al Sàhara no.

Atesa la simetria que acabem de comentar, els fets violents de Dili previs a la independència es repetirien als carrers d'El-Aaiun en cas d'un referèndum? Aquí entrariem en l'espai nebulós dels vaticinis. Deixem, doncs, la pregunta entre parèntesi i reformulem-la amb més prudència: *què vam aprendre del referèndum de Timor?* Entre altres coses, vam constatar que les declaracions de bona voluntat no serveixen de res. L'any 2015, el referèndum del Sàhara continua sent una quimera i falta poc perquè la població censada per les autoritats espanyoles el 1975 deixi d'existir i, en conseqüència, es pugui celebrar una votació segons els acords de Madrid de novembre d'aquell any. Malament rai, doncs...

Escriptor i professor a la URL